

JORDGUBBAR

"Erntedankfest" – tacksägelsefest i september 1951 i min hemby i Österrrike. På bilden ses jag i mörka kläder (och med Berättartävlingsmedaljen på bröstet), dra en vagn i processionen i vilken det sitter två skördejungfrur.

av Peter Teufel

Att växa upp under knappa omständigheter under andra världskriget och i efterkrigstidens Österrrike, behövde inte nödvändigtvis innebära bara sorg och elände. Ett barns optimism och livsglädje kan uppväga mycket, vilket vi kan utläsa av denna berättelse. Och trots de dåliga tiderna var frimärkssamlandet den stora hobbyn!

Tänk vad tiden flyger iväg – det känns nästan som om det var igår då jag fick min första "riktiga" frimärksserie av min kusin. Det var Tyska Rikets "Wehrmachtserie" (Mi. nr 831–42), och alla grabbar som samlade frimärken ville ha den, eftersom det fanns flygplan, båtar, stridsvagnar och liknande på den. Året var 1946 och jag var sex år gammal.

Jag växte upp i en liten by i Österrrike. Min far kommer jag inte riktigt ihåg eftersom han tjänstgjorde på ett tyskt fartyg som försvann på Atlanten i början av kriget. Min 17 år äldre bror deltog i kriget i bergen i

Kaukasus, men han kom efter fågenskap hem 1949.

Så i vårt hus fanns bara min mor och min mormor samt min några år äldre kusin, eftersom hans mor dog vid hans födsel och hans far var någonstans i Ryssland. Men även han kom hem efter krigsslutet. Min kusin växte alltså upp hos oss och var som en bror för mig.

Hemmagjorda insticksalbum

Vid den här tiden var det många grabbar som samlade frimärken. Det fanns ju inte ett lika stort utbud av hobbies då som nu. Vårt hus var samlings-

punkt för byns "filatelister". Fast ingen av oss hade väl då hört det ordet. Vi träffades varje vecka, ibland flera gånger – ett intresse som dagens filatelistklubbar skulle jubla över.

Vid mötena satt jag stilla och studerade de andra större pojkar. Ibland fick jag ett eller annat frimärke, kanske trasiiga, det vet jag inte – jag samlade allt! Den ovannämnda Wehrmachtserien – som jag eftertraktade så hett – fick jag på min födelsedag i maj 1946 av min kusin Lois.

"Filatelisterna" gjorde sina egna insticksalbum. De rev ut hälften av sidorna ur ett skol-

BLEV FRIMÄRKEN!

skrivhäfte, sedan klistrade de på en kartongskiva på de kvarvarande sidorna. De genomskinliga remsorna till frimärkena gjorde de av cellofan. Sådant fanns i husen eftersom kvinnorna satte det över glaset när de konserverade marmelad. Klistret tillverkade man själv. Vi kallade det för "Mehl-papp", ett vetemjölslister som blandats samman av mjöl och vatten.

När jag nu hade blivit ägare

till den så hett eftertraktade Wehrmachtserien så måste jag naturligtvis också ha ett sådant album, och Lois hjälpte mig att tillverka det. Tyvärr har jag inte kvar det längre.

"Djävulens karneval"

Fast vi var ganska fattiga med dagens mått mätt, tyckte vi aldrig att vi var det. Visst längtade man ibland efter saker som man visste att man inte kunde få, men mormor hade en liten

trädgård, och vi behövde aldrig vara hungriga. Och mor sydde kläder till oss av tjockt militärtyg, så vi behövde inte heller frysa. När jag tänker tillbaka så tycker jag att jag hade en fin uppväxt – i frihet ute på landet med vilda lekar. Naturen var för oss en oändlig lekplats som även lät vår fantasi få fullt utlopp.

Samtidigt var detta en tid med "djävulens karneval" som vi brukar säga här. Men detta

Den av oss barn så eftertraktade "Wehrmachtserien" som jag fick i födelsedagspresent när jag fyllde sex år. Med en så fin serie var jag tvungen att genast tillverka ett insticksalbum!

➔ förskonades vi barn från, åtminstone på landsbygden. Visst var det mycket trafik med soldater, militärfordon och annat, men några strider ägde inte rum i vår by eller i den närmaste omgivningen. Visserligen ljöd bomblarmen ganska ofta, och då flög ibland flera hundra flygplan över oss. Vi barn hade fått lära att då ställa oss under dörrkarmen, men vi kom snart underfund med att planen alltid flög vidare, och då stannade vi kvar utomhus.

För oss barn var det spännande att se flygplanen, men två mil längre österut låg staden Steyr där det fanns stora fabriker. Och ännu längre bort fanns det andra städer. Här släppte planen sin dödliga last, och även vi barn visste att där hade barnen det inte så bra som vi.

Jag minns en vacker vårdag då Lois och jag var ute på ängen, när ett jättestort amerikanskt bombplan, en s.k. flygande fästning, kom brinnande några hundra meter ovanför vårt hus, och sedan störtade på andra sidan floden i en skogsbacke och exploderade. Två man fanns kvar i planet, de andra hade hoppat i fallskärm och klarat sig.

Smakade choklad för första gången

När kriget var slut minns jag hur amerikanska pansarfordon passerade vårt hus, det ena ef-

ter det andra. Vi barn stod innanför staketet och vinkade åt dem, och soldaterna slängde då tuggummi, karameller och choklad åt oss. Det var första gången jag smakade choklad.

Det var också första gången jag såg en färgad man. Han imponerade storligen på oss där han satt framme i en lucka på stridsvagnen och log mot oss med sina vita tänder.

Militärkolonnen skulle över floden, som liksom staden heter Steyr, för att förläggas på en höjd. På den tiden fanns det en gammal träbro över floden, och när den första stridsvagnen kommit ut halvvägs på den brakade det till förfärligt, och stridsvagnen hamnade i floden med vatten ända upp till tornet.

Kvar stod bron i två halvor, och i flera veckor fanns endast en mycket smal och lång plank som man hade lagt över floden för att komma över. Det var inget större problem för oss barn, och vi hade mycket roligt när vi såg hur en eller annan gammal gumma balanserade över, eftersom det gungade ganska kraftigt när man gick på plankan.

Bron har indirekt med frimärken och post att göra, för på andra sidan floden fanns nämligen byns enda brevlåda. Den var placerad på stationen till den smalspåriga järnvägen, som än idag finns kvar som museijärnväg. Brevlådorna var på

den tiden röda, och inte gula som idag.

Det verkar som om man litade mer på barn då. Jag tycker att vi hade mer frihet än dagens ungdom, som man jämt och ständigt kan kontrollera genom mobiltelefonen. Man skickade oss till exempel med post över floden, fast man visste att vi inte kunde simma. Floden som kom från bergen var desutom ganska strid.

Vi fick också ofta arbeta ganska mycket för att ersätta de män som fattades. Vi fick samla ved i skogen, såga och hugga den, och mycket annat.

Jordgubbar blev frimärken!

När vi började skolan fick vi gå till fots cirka fyra kilometer till en större ort som heter Sierning. Här fanns det bland annat en fotoaffär, och innehavaren herr Kramer, handlade även med frimärken. Han hade i lokalen en liten trevlig monter med frimärken i.

Min bästa kompis Rudi och jag gick ofta dit och tittade, men det stannade vid det, för pengar hade vi inga. Rudi var ett fattigbarn. Han hade inga föräldrar och uppfostrades av en äldre kvinna. Det gick honom dock väl här i livet och han drev senare en egen målerifirma med 12 anställda.

Nöden är som bekant uppfinningarnas moder. Vi tänkte ut en plan för att kunna göra

affärer med herr Kramer. Vi "skördade" därför jordgubbar, hallon, plommon, nötter eller vad som nu var aktuellt för årstiden – i främmande trädgårdar! Sedan förpackade vi skörden fint i små korgar som vi själva tillverkade, och gick till den amerikanska förläggningen. De släppte alltid in oss och vi fick alltid något för våra varor, oftast ganska rikligt. Mest tuggummi och cigaretter, som de visste att vi kunde byta bort mot andra saker.

Vi tyckte för övrigt mycket om amerikanerna. De flesta var mycket barnkära och lekte en hel del med oss, men vi tyckte i gengäld att de själva var ganska barnsliga. De var nämligen inte så stränga som våra vuxna.

Vår affärsidé visade sig vara bärkraftig. Herr Kramer var storrökare. Han hade alltid en fimp mellan läpparna när man kom in i hans butik. Vi bytte till oss en hel del frimärken, även riktigt fina, samt också riktiga kataloger.

Skräckslagen mamma fick frimärken – och sup!

En gång åkte min mamma till sin svärmor i Amstetten, och denna stad låg i den sovjetiska ockupationszonen. Tåget stannade då alltid i Haidershofen

som låg på gränsen mellan den amerikanska och sovjetiska zonen. Här fanns en kontroll som oftast bestod av att två amerikaner och två ryssar gick genom tåget och kontrollerade legitimationerna som var fyrspråkiga.

När min mor kom hem berättade hon att hon hade varit livrädd. När en ung ryss tittade på hennes legitimation, bad han henne komma med, och tog henne till ett litet rum på stationen. Han bad henne sätta sig vid bordet och sade:

– Du har idag födelsedag!

Det hade han sett i legitimationen. Han tog därpå fram två glas och en flaska vodka och hällde upp i glasen. Stående utbringade han sedan en skål för min mor:

– Na sdarowje! (Skål!)

På bordet fanns en ask med frimärksklipp, och mamma avslöjade för ryssen att jag samlade frimärken. Han sköt då över asken till henne och bad henne ta den med sig till mig.

Det fanns flera hundra frimärken i asken, och Lois och jag delade dem. Det fanns ockupationsfrimärken, tyska frimärken med övertryck "Österreich" och en del ryska. Men

flertalet var österrikiska från andra hälften av 1940-talet.

Andra intressen tog över

Sedan kom den tid som väl för de flesta av oss medförde att samlandet minskade alltmer på grund av att andra intressen kom in i livet.

Jag utbildades till optiker, arbetade en tid tills jag gjorde min militärtjänst i ett bergskompani. Efter det fick jag arbete som optiker i Düссeldorf ett år, men storstaden var ingenting för mig. Så sommaren 1960 liftade jag den långa vägen genom Norge ända upp till Nordkap. Jag träffade trevliga människor som jag fick åka med, bodde på vandrarhem och i lador.

På hemvägen hamnade jag i Luleå och satt på ett utecafé på Storgatan. På andra sidan gatan fanns en optiker "Fritz Olsson". Jag kommer inte längre ihåg riktigt hur det gick till, men jag gick resolut över gatan och in i butiken och frågade om någon pratade tyska. De hämtade en trevlig kille som hette Rune. Han talade bra tyska och var avdelningschef. Jag frågade om de behövde folk och han tog mig då med till Ola Ol-

**MOTORCYKEL
SPORT**

8 frimärken
Valör 5 kr
Pris/Price 40 kr

Jag samlar i princip bara Sverige, men har också en motivsamling med motorcyklar. Roadracing har nämligen varit en annan hobby, som jag utövade i 20 år. På häftesomslaget ses världsmästaren Kent Andersson, och på fotot jag själv.

Det är skönt att man kan samla precis hur man vill. Här har jag satt in ett foto från en semester i skärgården tillsammans med frimärken med skärgårdsmotiv.

son, och när jag hade fått uppehålls- och arbetstillstånd fick jag anställning. Jag arbetade i verkstaden eftersom jag inte kunde svenska.

Detta var i början av september.

Världens sötaste flicka!

Tidigt den följande våren åkte jag motorcykel med en god vän. Vi körde in på en bensinstation för att tanka – och där stod hon! Världens sötaste flicka, tyckte jag. Hon hette Britt Marie och var från Älvsbyn och gick på lärarseminariet i Luleå. På fritiden arbetade hon som "tankflicka" på bensinmacken för att tjäna pengar till studierna.

Hon pratade mycket bra tyska där hon stod i sitt blåstall och med glasögon där ena glasett fått ett "stenscott" som gett ett spindelvävsmönster.

Jag lovade att fixa glasögonen – och ett par år senare blev hon min hustru!

Samlandet startade på nytt!

Britt Marie hyrde då ett rum i Luleå hos ett äldre par som hette Karlsson. Ibland när jag skulle hämta henne fick jag vänta en stund på att hon skulle göra sig klar, och såg då hur herr Karlsson satt och plockade med sin stora frimärkssam-

ling. I Österrike hade jag av svenska frimärken enbart sett enstaka lejonmärken, Gustav V och ett eller annat postblem. I herr Karlssons samling fanns däremot det mesta, samtliga skillingar, kongress- och föreningsserien, landstormen o.s.v.

Inte visste jag att Sverige hade så vackra frimärken, och plötsligt stod det klart för mig att jag skulle börja samla frimärken på nytt – och enbart Sverige! Och så blev det, och är fortfarande.

Tre år senare tog min flickvän sin examen, och vi flyttade till Västerås där hon fick anställning som lärare. Samtidigt fick jag arbete hos en optiker, och på grund av min då ganska goda svenska, fick jag även arbeta i butiken med glasögonutprovning.

År 1967 föddes vår förste son och 1971 den andre. Året därpå flyttade vi till Österrike, och jag öppnade en egen affär på samma ort där jag hade gått i skolan och gjort affärer med herr Kramer. Han fanns kvar i staden och köpte för övrigt flera glasögon hos mig och "pratade frimärken".

Min affär finns fortfarande kvar, och det är äldste sonen som nu har tagit över.

Svenska frimärken köpte jag i Österrike via abonnemang hos svenska posten, genom annonser i Nordisk Filатели samt en del på frimärksmessor i Österrike. Men merparten köpte jag på auktioner i Sverige.

Samlat enbart för nöjes skull!

Att jag för 20, 30 år sedan har köpt en eller annan frimärksserie till ett högre pris än vad man kan få för dem idag, stör mig inte det minsta. Jag har alltid samlat för nöjes skull, och inte som en investering.

Det är också skönt att det inte finns regler för hur man skall samla. Man kan samla precis som man vill.

Personligen tycker jag inte alls om förtrycksalbum. Jag vill göra min samling individuell,

och ibland blanda frimärken med brev, kort, klipp, ja till och med kanske något foto när det passar.

Jag har exempelvis ett foto i samlingen som visar familjen på båtresa på Mälaren, vilket jag har kombinerat med frimärken från en utgåva med motiv från Stockholms skärgård.

Ett annat foto visar mc-föraren Kent Andersson som jag träffade i Assen i Holland på en tävling – jag körde själv mc-tävlingar under 20 års tid. Det fotot har jag naturligtvis kombinerat med häftesomslaget "Motorsport 2002" där Kent syns i full aktion.

Eller varför inte kombinera en söt julhälsning med en serie julfrimärken?

Ett av mina älsklingsmotiv är Tre Kronormärket. Det är visserligen enkelt, men frimärkena är så vackra i alla sina färger när de finns samlade på ett blad.

För några år sedan började jag samla svensk lokalpost. Det är ett roligt område, men jag tycker att det bjuds ut väldigt lite av det, och det är svårt att komplettera samlingen.

Jag har aldrig någonsin ångrat att jag började samla frimärken för 65 år sedan. Samlandet har berett mig mycken glädje under alla dessa år. Och varje gång jag får frimärken från Sverige kommer jag ihåg min underbara tid där, och får nästan lite "hemlängtan" till detta fina land.

Ibland blir jag tillfrågad om hur jag klarade de mörka vinternarna där uppe, och speciellt i Norrland. Jag svarar alltid att "för mig har det varit solsken hela tiden".

Tyvärr dog min älskade hustru 2002 men eftersom vi båda är troende så vet jag att vi kommer att träffas igen – uppe hos Den store skaparen.

Och på tal om det – lite skoj får det väl vara – skulle det finnas frimärken där uppe, så är jag övertygad om att det är enbart skilling banco. Och bara perfekt centrerade exemplar med verkliga lyxstämplar! □